

โครงการ การดำเนินงานเฝ้าระวังการจำหน่ายยาอันตราย ในร้านค้าชำของกลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุข ในพื้นที่รับผิดชอบโรงพยาบาลแม่สะเรียง

Dangerous Drugs Distribution Surveillance in Grocery Stores
of Consumer Protection Group in the Area of Mae Sa Rieng Hospital

อัญชลี ชมภู สุรสิทธิ์ สุรินทร์
โรงพยาบาลแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

บทคัดย่อ

การดำเนินงานการออกสำรวจร้านค้าชำของกลุ่มงานเภสัชกรรมและคุ้มครองผู้บริโภค ในเขตรับผิดชอบ โรงพยาบาลแม่สะเรียง จำนวน 121 ร้าน (ณ ปี พ.ศ. 2554) พบว่า ยังมีร้านค้าชำที่จำหน่ายยาอันตรายอยู่ และประชาชนส่วนหนึ่งยังไปซื้อยาอันตรายมารับประทานเอง นอกเหนือไปจากการไปตรวจรักษาในคลินิกเอกชน หรือโรงพยาบาลของรัฐ จากผลการสำรวจดังกล่าวกลุ่มงานเภสัชกรรมและคุ้มครองผู้บริโภคได้ตระหนักถึงอันตรายจากการซื้อยาอันตรายมารับประทาน จึงได้จัดทำโครงการการดำเนินงานเฝ้าระวังการจำหน่ายยาอันตราย ในร้านค้าชำในเขตหมู่บ้านรับผิดชอบโรงพยาบาลแม่สะเรียงขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อเฝ้าระวังการจำหน่าย ยาอันตรายในร้านค้าชำและลดปริมาณจำนวนร้านค้าชำที่จำหน่ายยาอันตรายและปรับแนวทางการให้ความรู้ และการชี้แจงโทษการจำหน่ายยาอันตรายให้ผู้ประกอบการร้านค้าชำ การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กึ่งการทดลอง (ตั้งแต่ มีนาคม 2554–กรกฎาคม พ.ศ. 2557) ซึ่งประกอบด้วยร้านค้าชำในเขตรับผิดชอบ 11 หมู่บ้าน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบสำรวจร้านค้าชำ พร้อมทั้งให้ความรู้และแจกคู่มือยาสามัญประจำบ้าน ที่สามารถจำหน่ายในร้านค้าชำได้ และแนบข้อมูลบทกำหนดโทษสำหรับการจำหน่ายยาอันตราย แล้วนำข้อมูลมา วิเคราะห์โดยใช้สถิติ หาค่าเฉลี่ยร้อยละ และเปรียบเทียบผลการดำเนินงาน 3 ปี คือ ปี พ.ศ. 2554, 2556 และ 2557 (ยกเว้นปี พ.ศ. 2555 เป็นโครงการจัดอบรมผู้ประกอบการร้านค้าชำ)

ผลการศึกษาพบว่า จำนวนร้านค้าชำที่จำหน่ายยาอันตราย มีปริมาณลดลงคือ ปี พ.ศ. 2554, 2556 และ 2557 คิดเป็นร้อยละ 56.20 ร้อยละ 50.86 และ ร้อยละ 30.59 ตามลำดับ ซึ่งร้อยละผลการดำเนินงาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) สรุปได้ว่า รูปแบบการเฝ้าระวังโดยออกสำรวจร้านค้าชำ พร้อมทั้งให้ความรู้และแจกคู่มือยาสามัญประจำบ้านและแนบข้อมูลบทกำหนดโทษสำหรับการจำหน่ายยาอันตราย มีผลสัมฤทธิ์ในการทำให้จำนวนร้านค้าชำที่จำหน่ายยาอันตรายมีปริมาณลดลงอย่างต่อเนื่อง สำหรับข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานเฝ้าระวังการจำหน่ายยาอันตรายต่อไปคือ การทำการศึกษาเชิงคุณภาพ เช่น การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก ถึงเหตุผลที่ยังจำหน่ายยาอันตราย เพราะอะไร เพื่อจะได้สรุปรวบรวมเหตุผลเพื่อนำเสนอ ในการแก้ปัญหาการจำหน่ายยาอันตรายได้ตรงจุดต่อไป

คำสำคัญ ผู้ประกอบการ ยาอันตราย ร้านค้าชำ

Abstract

Grocery survey data of pharmaceutical consumer protection group in area of Mae Sa Rieng Hospital showed that 121 stores had some dangerous drugs in theirs.(as of 2011).Many people had bought some dangerous drugs from this groceries instead of go to clinic or hospital. Therefore, from the results of survey that consumer protection in network of health Mae Sa Rieng hospital realized to harmful of dangerous drugs and brought to Dangerous Drugs Distribution Surveillance in Grocery project and aimed to survey distributibution and reduction amount of grocery that sold dangerous drugs, and change the guideline to recognition and penalty of entrepreneurs that sold dangerous drugs.

This study was the survey research and quasi-experimental type aimed to survey groceries .The sample groups were 11 villages of Mae Sa Rieng hospital area in 2011, 2013 and 2014 by 121,116 and 85 groceries respectively. The instruments used for data collection were grocery survey checking form including household medicine manual and penalty. Percentage, mean were used for statistical analysis and one way ANOVA was used for hypothesis analysis at 95% significant level to compare in 3 years 2011, 2013 and 2014 (exclude 2012 : that Seminar project was used for grocery entrepreneurs)

The study results was found that the percentage amount of groceries that sold dangerous drug has decrease by 56.20, 50.86 and 30.59 % respectively and was significant by different from the old model (P<0.05).It could be conclude that the model of survey grocery including advice, household medicine manual and penalty effectiveness in continually decreasing amout of groceries that sold dangerous drugs.The monitoring plan should be studied in qualitative research for example focus group and in depth interview entrepreneurs to find out why the grocery remained sold dangerous drugs and how to manage this ploblem for better effectiveness.

Keywords: Entrepreneurs, Dangerous drugs, Groceries

หลักการและเหตุผล

โรงพยาบาลแม่สะเรียงเป็นโรงพยาบาลชุมชน อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ขนาด 90 เตียง (ระดับ M2) ประชากรทั้งอำเภอจำนวน 56,281 คน มีสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ 1 แห่ง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 11 แห่ง ประชากร

ในส่วนที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลแม่สะเรียงประกอบด้วย 11 หมู่บ้าน จำนวน 14,441 คน มีร้านค้าชำในเขตรับผิดชอบจำนวน 121 ร้าน (ข้อมูล ปี พ.ศ. 2554) จากข้อมูลการดำเนินงาน การออกสำรวจร้านค้าชำของกลุ่มงานเภสัชกรรมและคุ้มครองผู้บริโภคพบว่า มีร้านค้าชำที่จำหน่ายยาอันตรายอยู่ ดังข้อมูลในปีงบประมาณ

พ.ศ. 2554 มีร้านค้าชำที่จำหน่ายยาอันตราย 68 ร้านจากข้อมูลร้านค้าชำ 121 ร้าน คิดเป็นร้อยละ 56.20 เกินครึ่งของจำนวนร้านทั้งหมด และมีประชาชนส่วนหนึ่งไปซื้อยาอันตรายในร้านค้าชำมาใช้เอง จากการไปตรวจรักษาในคลินิกเอกชน หรือโรงพยาบาลของรัฐ นอกจากความเชื่อในการดูแลรักษาสุขภาพเบื้องต้นด้วยการไปซื้อยาอันตรายมารับประทานแล้วผู้ป่วยที่เกิดอาการแพ้ยา ที่เข้ามารับการรักษาที่โรงพยาบาลส่วนหนึ่งก็เป็นผลมาจากการไปซื้อยาจากร้านค้าชำมารับประทาน⁽¹⁾ นอกจากนี้ จากการสอบถามผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของผู้บริโภคที่ไปซื้อยาจากร้านค้าชำมารับประทานเอง จากประเด็นดังกล่าว กลุ่มงานเภสัชกรรมและคุ้มครองผู้บริโภค ได้ตระหนักถึงอันตรายจากการซื้อยาดังกล่าวมารับประทาน จึงได้จัดทำโครงการดำเนินงานเฝ้าระวังการจำหน่ายยาอันตรายในร้านค้าชำในเขตหมู่บ้านรับผิดชอบโรงพยาบาลแม่สะเรียงขึ้น โดยมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นตามลำดับดังนี้ 1) ในปี พ.ศ. 2554 ออกสำรวจร้านค้าชำ 2) จากข้อมูลที่ได้จากการเฝ้าระวังของกลุ่มงานเภสัชกรรม ปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 ได้เปลี่ยนแนวทางโครงการเฝ้าระวังการจำหน่ายยาอันตรายในร้านค้าชำโดยจัดทำโครงการอบรมผู้ประกอบการร้านชำ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ประกอบการร้านค้าชำจำนวนกว่า 50 ร้าน ในเขตรับผิดชอบของเทศบาลเมืองยวมใต้ (เป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากเทศบาลตำบลเมืองยวมใต้) เพื่อให้ผู้ประกอบการตระหนักถึงอันตรายจากการใช้ยาไม่ถูกต้อง หากผู้ประกอบการต้องการจำหน่ายยาก็ส่งเสริมให้จำหน่ายเฉพาะยาสามัญประจำบ้านปีงบประมาณ 3) พ.ศ. 2556 ได้วางแผนออกสำรวจร้านค้าชำพร้อมให้คำแนะนำว่ายารายการไหนไม่สามารถจำหน่ายได้ และยารายการไหนที่สามารถจำหน่ายได้ 4) ในปี พ.ศ. 2557 ได้ดำเนินการออกสำรวจร้านค้าชำพร้อมให้คำแนะนำการจำหน่ายยาในร้านค้าชำ (ดังเช่นในปีงบประมาณ พ.ศ. 2556) โดยเน้นการให้ความรู้และติดตามผลร้านที่จำหน่ายยาอันตรายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 ว่า ยังมีจำหน่ายอยู่หรือไม่ แล้วเปรียบเทียบผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อเฝ้าระวังการจำหน่ายยาอันตรายในร้านค้าชำที่อยู่ในเขตรับผิดชอบโรงพยาบาลแม่สะเรียง
2. เพื่อลดปริมาณจำนวนร้านค้าชำที่จำหน่ายยาอันตราย
3. เพื่อปรับปรุงวิธีการให้ความรู้และชี้แจงบทบาทกำหนดโทษการจำหน่ายยาอันตรายให้ผู้ประกอบการร้านค้าชำ

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) แบบตัดขวาง (Cross sectional survey study) และแบบกึ่งการทดลอง⁽²⁾ (Quasi experimental study) โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่างคือ ร้านค้าชำทั้งหมดในหมู่บ้านเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลแม่สะเรียง จำนวน 11 หมู่บ้าน ซึ่งครอบคลุมหมู่บ้านที่อยู่ในเขตรับผิดชอบคือเทศบาลตำบลแม่สะเรียง และเทศบาลเมืองยวมใต้โดยได้รับความร่วมมือในการออกสำรวจร้านค้าจากกองสาธารณสุขเทศบาลตำบลแม่สะเรียง และประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเขตเทศบาลตำบลแม่สะเรียง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสำรวจซึ่งมีสาระสอดคล้องกับตัวชี้วัดที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ จำนวนร้านชำที่ขายยาชนิดและประเภทของรายการตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 แก้ไขเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2522
3. การดำเนินการศึกษาโดยออกสำรวจร้านค้าชำโดยใช้แบบสำรวจให้ความรู้และคำแนะนำเรื่อง ยาสามัญประจำบ้านที่สามารถจำหน่ายได้ในร้านค้าชำทั่วไปพร้อมบทบาทกำหนดโทษ⁽⁴⁾ ตัวอย่างสำหรับการจำหน่ายยาอันตราย ที่ไม่สามารถจำหน่ายในร้านค้าชำได้
4. การเก็บข้อมูลจำนวนร้านค้าชำที่ขายยาอันตรายและชนิดของรายการยาตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 แก้ไขเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2522 ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2554 ถึงเดือนกรกฎาคม 2557

5. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้ประกอบการ⁽³⁾ หมายความว่า บุคคลซึ่งขายสินค้า หรือให้บริการในทางธุรกิจหรือวิชาชีพ ไม่ว่าจะการกระทำ ดังกล่าวจะได้รับประโยชน์ หรือได้รับค่าตอบแทนหรือไม่ และไม่ว่าจะได้จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มแล้วหรือไม่

“ยาอันตราย” หมายความว่า⁽⁴⁾

1. ยาที่ผู้ประกอบการวิชาชีพเภสัชกรรมมีอำนาจ สั่งจ่าย

2. ยาแผนไทยที่ผู้ประกอบการโรคศิลปะสาขา การแพทย์แผนไทยประเภทเภสัชกรรมไทยและ ผู้ประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมมีอำนาจสั่งจ่าย

3. ยาแผนทางเลือกที่ผู้ประกอบการโรคศิลปะ สาขาอื่นตามพระราชกฤษฎีกาที่ออกตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบโรคศิลปะและผู้ประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม มีอำนาจสั่งจ่าย

“ยาแผนไทย” หมายความว่า ยาที่ผลิตจาก สมุนไพรหรือเภสัชสมุนไพรตามกรรมวิธีการแพทย์แผนไทย ตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบโรคศิลปะหรือ ยาที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดให้เป็นยาแผนไทย

“ยาแผนทางเลือก” หมายความว่า ยาที่มุ่งหมาย สำหรับใช้ในการประกอบโรคศิลปะสาขาอื่นตามพระราช- กฤษฎีกาที่ออกตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบ โรคศิลปะตามรายการที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

“ยาสามัญประจำบ้าน”⁽⁵⁾ หมายความว่า ยาสำเร็จรูปที่ประชาชนใช้สำหรับการดูแลสุขภาพ ตนเองเบื้องต้นและสามารถซื้อหาได้เองทั่วไป ทั้งนี้ตาม ที่เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยาประกาศ⁽³⁾

ผลการศึกษา

1. ผลการดำเนินงานปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 ได้ออกสำรวจร้านค้าชำและพบว่า มีร้านค้าชำยังมี จำหน่ายยาอันตราย 68 ร้าน คิดเป็นร้อยละ 56.20 ของ ร้านค้าชำทั้งหมด

2. ผลการดำเนินงานปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 จากข้อมูลที่ได้จากปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 จึงได้เปลี่ยน แนวทางโครงการเฝ้าระวังการจำหน่ายยาอันตรายใน ร้านค้าชำ โดยได้จัดทำโครงการอบรมผู้ประกอบการร้านค้า ชำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 โดยกลุ่มเป้าหมายเป็น ผู้ประกอบการร้านค้าชำจำนวนกว่า 50 ร้านในเขตรับผิดชอบ เทศบาลเมืองยวมใต้ (ซึ่งเป็นโครงการที่ได้รับการ สนับสนุนงบประมาณจากเทศบาลตำบลเมืองยวมใต้) เพื่อให้ผู้ประกอบการตระหนักถึงอันตรายจากการใช้ยา ไม่ถูกต้องเพื่อให้ผู้ประกอบการขายยาที่มีคุณภาพ ให้ประชาชน และส่งเสริมการใช้ยาสามัญประจำบ้าน

3. ผลการดำเนินงานปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 จากข้อจำกัดของโครงการจัดอบรมซึ่งทำได้เฉพาะร้านค้า ในเขตเทศบาลเมืองยวมใต้เท่านั้น จึงได้เปลี่ยนแผนการ ดำเนินการจากการอบรมให้ความรู้มาเป็นออกสำรวจ ร้านค้าพร้อมให้คำแนะนำว่ารายการไหนไม่สามารถ จำหน่ายได้ และรายการไหนที่สามารถจำหน่ายได้ โดยสรุปพบว่า มีร้านค้าชำที่ยังจำหน่ายยาอันตรายมี 59 ร้าน คิดเป็นร้อยละ 50.86 ของร้านค้าชำทั้งหมด

4. ผลการดำเนินงานปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 ได้ดำเนินการออกสำรวจร้านค้าพร้อมให้คำแนะนำการ จำหน่ายยาในร้านค้าชำ (ดังเช่นในปีงบประมาณ พ.ศ. 2556) โดยเน้นการให้ความรู้และติดตามผลร้านที่จำหน่าย ยาอันตรายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 ว่า ยังมีจำหน่าย อยู่หรือไม่ โดยได้ผลสรุปพบว่า ร้านที่เคยจำหน่ายยา อันตรายลดลง จาก 59 ร้านเป็น 26 ร้าน คิดเป็นร้อยละ 30.59 ของร้านค้าชำทั้งหมด รายละเอียดตามตารางที่ 1-3

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของร้านค้าชำที่จำหน่ายยาอันตรายเรียงตามปีงบประมาณ

ปีงบประมาณ	ร้านที่จำหน่ายยาอันตราย	จำนวนร้านทั้งหมด	ร้อยละ
พ.ศ. 2554	68	121	56.20
พ.ศ. 2556	59	116	50.86
พ.ศ. 2557	26	85	30.59

อ้างอิง ผลสำรวจร้านค้าชำในเขตรับผิดชอบโรงพยาบาลแม่สะเรียง ปี พ.ศ. 2554, 2556, 2557

ตารางที่ 2 รายการยาอันตรายและยาสามัญประจำบ้านที่จำหน่ายในร้านค้าชำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557

ประเภทของยา	รายการยาที่พบ
ยาแผนโบราณ	ยาหอมตราห้าเจดีย์ ยาแก้ไอตราเด็กในพานทอง ยาผงแดงตราหมาป่า ยาชางตรากระรอก ยาน้ำม้ากระทืบโรงตราหม้อโอภาส ยาแก้ช้ำเส้นตรากระดูกเสื่อ
ยาแผนปัจจุบัน (บรรจุเสร็จ)	ทิฟพีเม็ด นูต้าเม็ด ดีคอลเจนเม็ด ยาอาปาควีร์ กาวิสคอนน้ำ
ยาอันตราย	พาราเซตามอลเม็ดแบบกระป๋อง ยาคลอเฟนิรามีนเม็ดแบบกระป๋อง แอมพิซิลลินแคปซูล อีโมเดียม ยาแก้ไอเทอโกดี ยาผงเด็กตรารังผึ้ง (แอสไพริน) ไอโคลิด โซโปรเฮบตาติน
ยาใช้ภายนอก	ยาทาฟลูออซิโนน
ยาใช้เฉพาะที่	ยาสวนยูนิซัน
ยาสมุนไพร	ยาเม็ดฟ้าทะลายโจร ยาสมุนไพรมะขามแคปซูล
ยาสามัญประจำบ้าน	ยาหม่องทาบรรเทาปวด ยาพาราเซตามอลผง ยาคลอเฟนิรามีนผง ยาโตเมนไฮดริเนทผง ยาแอร์เอ็กซ์ ยาลดกรดลูมินา-แมกนีเซียมแบบเม็ด และน้ำ ยาธาตุน้ำแดง ยาทาแก้ท้องอืดท้องเฟ้อมหาหิงคุ์ ผงเกลือแร่ ยาระบายมะขามแขก ยาถ่ายพยาธิมีเบนดาโซล พลาสเตอร์บรรเทาปวด ยาแก้ไอน้ำดำ ยาตามแก้เวียน ยาอมบรรเทาอาการระคายคอ ยาเอทิลแอลกอฮอล์ น้ำเกลือล้างแผล ยารักษากลากเกลื้อน ยาทาแก้ผื่นคัน คาลาไมน์ น้ำมันดับปลาทูชุนน้ำ

อ้างอิง ผลสำรวจร้านค้าชำในเขตรับผิดชอบโรงพยาบาลแม่สะเรียง ปี พ.ศ. 2554, 2556, 2557

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของจำนวนร้านค้าชำที่จำหน่ายยาอันตราย ระหว่างปี พ.ศ. 2554-2557 ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

ANOVA

ปีงบประมาณ	ประเภท	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
พ.ศ. 2554	ค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่ม	29.785	1	29.785	0.000	0.000
	ค่าเฉลี่ยในกลุ่ม	0.000	119	0.000		
	ทั้งหมด	29.785	120			
พ.ศ. 2556	ค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่ม	21.183	1	21.183	309.241	0.000
	ค่าเฉลี่ยในกลุ่ม	7.809	114	0.068		
	ทั้งหมด	28.991	115			
พ.ศ. 2557	ค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่ม	1.988	1	1.988	10.276	0.002
	ค่าเฉลี่ยในกลุ่ม	16.059	83	0.193		
	ทั้งหมด	18.047	84			

อ้างอิง การคำนวณค่าเฉลี่ย ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป⁽⁶⁾

วิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา

1. จากข้อมูลผลการสำรวจการจำหน่ายยาอันตรายในร้านค้าชำเมื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป⁽⁶⁾ พบว่า กลุ่มร้านค้าชำแยกตามปีงบประมาณ 3 กลุ่มเรียงตามปี พ.ศ. 2554, 2556 และ 2557 มีค่าเฉลี่ย 56.20 50.86 และ 30.59 จากจำนวนร้านชำทั้งหมด 121, 116 และ 85 ร้านตามลำดับ ค่าเฉลี่ยที่ได้มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ค่า P-value เป็น 0.000, 0.000 และ 0.002) แสดงว่าค่าเฉลี่ยจำนวนร้านค้าชำที่จำหน่ายยาอันตรายมีค่าเฉลี่ยลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. จากข้อมูลร้านชำที่มีการจำหน่ายยาอันตรายเทียบระหว่างปีงบประมาณมีแนวโน้มตั้งข้อมูลปี พ.ศ. 2554, 2556 และ 2557 มีร้านชำที่จำหน่ายยาอันตราย ร้อยละ 56.20, 50.86 และ 30.59 ตามลำดับ ในการลงสำรวจ

ร้านค้าชำ พร้อมให้คำแนะนำและแจกคู่มือยาสามัญประจำบ้าน พร้อมบทกำหนดโทษในการจำหน่ายยาอันตรายให้ผู้ประกอบการร้านค้าชำในปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 พบว่า ผู้ประกอบการร้านค้าชำให้ความร่วมมือตามคำแนะนำจำหน่ายยาอันตรายอย่างมีพัฒนาการดีขึ้น ตามลำดับ (อ้างอิงจากข้อมูลการสำรวจร้านค้าชำ ในเขตรับผิดชอบอำเภอแม่สะเรียงปี พ.ศ. 2554, 2556 และ 2557)

3. มาตรการด้านกฎหมายตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510⁽³⁾ และพ.ศ.2522 มาตรา 12 ระบุว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดผลิตขายหรือนำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งยาแผนปัจจุบันเว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากผู้อนุญาต” และมีบทลงโทษตามมาตรา 101 ซึ่งระบุว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 12 ต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินห้าปีและปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท” และมาตรา 46 แห่งพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 และ พ.ศ. 2522 ซึ่งระบุว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดผลิตขายหรือนำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งยาแผนโบราณเว้นแต่จะได้รับอนุญาต” และมีบทลงโทษตามมาตรา 111 ซึ่งระบุว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 46 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีและปรับไม่เกินห้าพันบาท” ซึ่งเมื่อแจ้งผลตามกฎหมายให้ผู้ประกอบการทราบแล้วส่วนหนึ่งก็ยังคงขายยาอันตรายอยู่ อาจเป็นเพราะไม่มีตัวอย่างในการดำเนินการตามกฎหมายอย่างเข้มงวดให้เห็นและผู้ประกอบการอ้างว่า ที่ร้านจำหน่ายยาอันตรายอยู่ เพราะเห็นว่าร้านอื่นๆ ก็ยังมีจำหน่ายอยู่ บางร้านเข้าใจว่ายาแผนปัจจุบันบรรจุเสร็จเป็นเหมือนยาสามัญประจำบ้าน เพราะมีราคาถูก และชาวบ้านก็เรียกหาซื้อได้ง่าย การค้นหาสาเหตุ เหตุผล แรงจูงใจของผู้ประกอบการร้านค้าชำที่จำหน่ายยาอันตรายเป็นกรณีศึกษาในงานวิจัยเชิงคุณภาพต่อไป

ประโยชน์ที่ได้รับและข้อเสนอแนะ

1. ได้ทราบข้อมูลว่าร้านค้าชำส่วนใหญ่ยังมีการจำหน่ายยาอันตรายอยู่ โดยที่ร้านชำบางแห่งไม่ทราบถึงโทษและกฎหมาย ข้อบังคับซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ยังจำหน่ายยาอันตรายอยู่
2. วิธีการให้ความรู้และการออกเยี่ยมสำรวจร้านค้าชำ มีผลให้ผู้ประกอบการทราบและเพิ่มความตระหนักในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้ถูกต้องขึ้นและทำให้ทราบว่า เป็นวิธีที่ให้ผลลัพธ์ในการเฝ้าระวังการจำหน่ายยาอันตรายได้ผลมากกว่าการอบรมให้ความรู้อย่างเดียว

3. สามารถเป็นแนวทางในการวางแผนการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคแบบบูรณาการในภาคีเครือข่ายสุขภาพ เช่น โรงพยาบาล องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น อาสาสมัครสาธารณสุข ชมรมคุ้มครองผู้บริโภคในโรงเรียน

4. เป็นข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพต่อไปในการค้นหาสาเหตุ และเหตุผลที่ร้านค้าชำในชุมชนยังคงจำหน่ายยาอันตรายอยู่ ตลอดจนแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ เทศบาลตำบลเมืองยมใต้ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณจัดทำโครงการอบรมผู้ประกอบการร้านชำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 เจ้าหน้าที่กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเทศบาลตำบลแม่สะเรียงและประธานชมรม อสม.เขตเทศบาลตำบลแม่สะเรียง เจ้าหน้าที่กลุ่มงานเภสัชกรรมและคุ้มครองผู้บริโภคโรงพยาบาลแม่สะเรียงที่ร่วมออกสำรวจร้านค้าชำด้วยกันทุกคน

เอกสารอ้างอิง

1. กลุ่มงานเภสัชกรรมและคุ้มครองผู้บริโภค โรงพยาบาลแม่สะเรียงจังหวัดแม่ฮ่องสอน. (2555-2557).สรุปรายงานอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพ. (ตุลาคม2554-กันยายน2557).เล่มที่7. 1-3.
2. มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2544).การออกแบบวิจัย (ออนไลน์).สืบค้นจาก: <http://e-book.ram.edu/e-book/m/MR393/chapter5.pdf> [17 สิงหาคม 2557]
3. ศูนย์สารสนเทศ ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (ออนไลน์).สืบค้นจาก:<http://rirs3.royin.go.th/new-search/word-26-search.asp> [17 สิงหาคม 2557]
4. กองส่งเสริมงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (2556). รวมกฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. พิมพ์ครั้งที่ 1 .กรุงเทพฯ :ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
5. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข. (2554). ประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่องยาสามัญประจำบ้านแผนปัจจุบัน,ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ (ออนไลน์). สืบค้นจาก:http://drug.fda.moph.go.th/zone_law/law043.asp [8 สิงหาคม 2557]
6. นพดล ทองพินซัง. (2557). การวิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูล.(ออนไลน์). สืบค้นจาก:<http://www.ayhosp.go.th/ay-hosp/images/HA/R2R-HA/3r2r-analysis-and-interpretation.pdf> [14กันยายน 2557]